

3 סדרים

אינדיאני שלם, היושב על אדמתו, כדי לפתוח את הארץ בפני התנחלות לבנה.

שירלי סמפל נישאת, אחרי מות אביה האלוף, לקצין טוב, ויולדת לו ילד שימשיך במסורת המפוארת של צבא ארצות-הברית. קנאדיס ברגו מתחלקת בגורל האינדיאנים, אחרי שניסתה לשווא להציל את ילדיהם מידי המרצחים במדים הכחולים.

הסרט הראשון נעשה על-ידי דור שהרגיש במעמקי תת-הכרתו כי המיתוס הלאומי שלו מבוסס על שקר, ושניסה איכשהו להיחלץ מן המצוקה הנפשית על-ידי ניתוח פלאסטי קטן בפני עברו.

הסרט השני נעשה על-ידי דור שחשף את השקר, והמנסה להתמודד עימו, מבלי לאבד את שפיות-דעתו.

עתה, הבה נקפץ קפיצה גדולה — מן "הגבול" של המערב הפרוע ישר אל "הקו הירוק" שלנו.

אין לערוך השוואה אוטומאטית בין התנחלות לבנה באמריקה ובין התנחלות הציונית בארץ. (אם כי אני זוכר מאמר של זאב ז'בוטינסקי, שקראתי בנעוריי, שערך השוואה כזאת, תוך הזדהות מוחלטת עם הלבנים שם.) המהגרים הלבנים באו לארץ זרה, ולא היה איכפת להם למי היא שייכת. המתנחלים הציוניים באו לארץ שהיתה, בעיניהם, ארץ אבותיהם. הם האמינו באמונה שלמה שיש להם זכות מוחלטת עליה.

אולם יש מנכח אחד בולט לשתי ההתנחחויות: גם שם וגם פה באו המתנחלים לארץ שלא היתה ריקה.

מיליוני אינדיאנים חיו בין האי מנהאטן ובין חופי קליפורניה, כאשר הגיעה האוניה מייפולאר לעולם החדש. חצי מיליון ערבים חיו בין הים הירדן, כאשר הגיעה הנה העלייה הראשונה.

בשני המקרים הביאו המתנחלים עימם אידיאלים רמים וכנים. בשני המקרים הגשימו את שאיפותיהם על השבון העם שהיו במקום. האינדיאנים נרצחו. הפלסטינים הפכו פליטים, ללא ישות לאומית.

ה עם האמריקאי דחק את השאלות המוסריות, המרחפות על עברו, אל מתחת לסף ההכרה. כתוצאה מכך דבקו בו הפרעות נפשיות קשות, הגורמות בימים אלה למשבר נורא.

טובי בניו יודעים כי אין מגווס מהתמודדות כנה עם

"חייל בכחול" *

העבר. אין הם יכולים לטובב את גלגלי ההיסטוריה אחורה, ולהחזיר את הארץ לאדומיה-עור. אבל השיפת האמת ההיסטורית יכולה להביא להבראה נפשית.

גם אנחנו דחקנו את השאלות המוסריות, המרחפות על עברנו, אל מתחת לסף ההכרה. כשגולדה אומרת, "באנו לארץ ריקה ושוממה," או "אין עם פלסטיני, ומעולם לא היה כזה," היא מבטאת כוזב העלול להביא להפרעה נפשית עמוקה.

אם נתמודד כיום עם העבר-ההווה הזה, אם נשכיל להבין שעמד כאן צדק מול צדק, ששני העמים כאחד היו קורבנות של אי-צדק היסטורי — כי אז לא נעשה רק סרטים טובים יותר, אלא גם נניס בלבנו את הכוח הדרוש כדי למצוא פתרון צודק, מוסרי והגון.

פתרון זה הוא: דויקיום של שני העמים, בשתי מדינות לאומיות — ישראל ופלסטיין.

* ג'ון אנדרסון בתפקיד המפקד השחצן, אלוף-מישנה איברסון.

באותה תקופה התנהלו לאורך "הגבול" (מילה זו מאפי' יינת את המיתוס האמריקאי. אין הכוונה לגבול המדינה, אלא לגבול התנחלות הלבנה) מלחמות בלתי-פוסקות נגד עמי האינדיאנים. לא היו אלה מלחמות קלות, ולא פעם היתה יד אדומיה-עור על העליונה. האפוס האמריקאי מעלה על נס את "העמידה האחרונה של קאסטר" — הקרב בו נהרג האלוף ג'ורג' ארמסטרונג קאסטר, אחרי שנכנס בראש פלוגת פרשים למארב אינדיאני.

עלילת הסרט שראינו בטלוויזיה מתרחשת על רקע דומה. אולם הוא מגלה את הפירצה הראשונה בחומת המיתוס, ויש בו נסיון ראוי שון להתמודד עם האמת ההיסטורית הגנוזה. שוב אין זו מלחמת-קודש בין הלבנים הצודקים והי אדומים צמאי-הדם. הצדק אינו עוד כולו בצד אחד. האלוף הלבן הוא שחצן, אם כי כל קציניו והייליו הם נחמדים. המנהיג האינדיאני מעורר יראתי-כבוד, אם כי כל אנשיו הם חסרי פרצוף.

המלחמה, בה מכניס האלוף היהיר את גודו ל תוך מלכודת-מוות, פורצת בגלל תלונה צודקת של האינדיא'

"פורט אפאש",

נים. אחרי שממשלת ארצות-הברית הכניסה אותם ל"שמר רה", מעין גטו מרחבי, נעשקו שם על-ידי הנציב הלבן החמסן. הם ברחו מן השמורה, פונו לחזור על-ידי הבט'רות-שקר. כאשר מתגלה להם המזימה, פורץ הקרב. אחרי שהאינדיאנים מנצחים והאלוף הטיפש מת מות-גיבורים, מסתיים הסרט בשיר-הלל לצבא האמריקאי, המגן על הצדק והיושר. מסתבר שמה שמתואר בסרט אינו אלא אפיוודה יוצאת-דופן, שבאה על תיקונה. האמריקאי האמיתי, בדמות ג'ון ויין הצעיר, מתגלה כאדם הגון, ישר, צודק, שומר-דיברתו ומקריב-עצמו.

החצוצרה מריעה, והגרוד שוב יוצא למערי' כה — להרוג אינדיאנים.

כ מעט דור שלם מפריד בין פורט אפאש, שהוקרן עתה בטלוויזיה, ובין חייל בכחול, המוקרן בקולנוע. ההתמודדות של העם האמריקאי עם עברו התקדמה, בינתיים, בצעדי-ענק.

עלילת שני הסרטים עוסקת באותה תקו' פח ובאותם מאורעות. אך מה רב ההבדל!

האלוף השחצן של פורט אפאש מבצע את פשעיו על דעת עצמו, ובניגוד לרוח צבא ארצות-הברית. האלוף השחצן של חייל בכחול פושע על פי הוראות המטכ"ל, תוך ביצוע מדיניות של ממשלת ארצות-הברית.

בסרט הראשון פורצת המלחמה מפני שהאינדיאנים ברחו, בצדק, מן השמורה שבה רוכזו. אבל הסרט אינו שואל: איך הגיעו בכלל לשמורה זו? באיזו זכות נכלאו שם, בחלק קטן וצחיח של מולדתם, על-ידי זרים שבאו מעבר לים ושגזלו את ארצם? עצם הצגתם של שאלות כאלה היתה בלתי-אפשרית לפני דור.

הסרט השני מתאר, בקי ושרק, איך נשלח הילדה-פרשים האמריקאי לטבח שבט

ש לי חשק לקחת אותך לסיור קולנועי קטן. הוא יכלול שלושה סרטים שראית, מן הסתם, בימים האחרונים. שני סרטים שהוקרנו בשבוע שעבר על מסך הטלוויזיה, ושלישי המוקרן עתה בארץ על בד הקולנוע. **אולי — מי יודע? — הוא יוביל גם לייעד כלשהו.**

תחיל בסרט שהוקרן על מסך הטלוויזיה ביום הרביעי האחרון, "ג'וני גיטאר" משנת 1953. סרט גדוש שלילה, המערב הפראי הפרוע ביותר, ויסקי, הימורים, מכות, קרבות-אקדחים, שוד-מירכבה, שוד-בנק, תליות-ליניץ', דו-קרב אקדחים בין נשים. מירדף, הצתה.

תשעים דקות של אלימות, אלימות, אלימות. **סרט אמריקאי קלאסי.**

יתכן שבגמר התקרנה חלפה גם במוחך השאלה: איזו מין ארץ היא זאת, העורכת פולחן טוטאלי כזה לאלימות? שבמרכז המיתוס הלאומי שלה עומד המערב הפרוע, שכל-כולו נוף של אלימות?

הרי אין כאן אפילו נסיון להסוות תשוקה זו לאלימות באיציטלה של הגנה עצמית, של סכנה לאומית, וכיוצא באלה. זוהי אלימות לשמה, אלימות שבה משתווים בני-אור ובני-חושך, ה-GOOD GUYS וה-BAD GUYS כאחד.

האם מקרה הוא שכיום, כמעט מאתיים שנה אחרי יסוד הרפובליקה, שלושה דורות אחרי חיסול המערב הפרוע, מתהלכת האלימות בהרובות הכרכים האולטררה-מודרניים של אותה ארץ, משתוללת מלחמת-כנופיות בין שוטרים ופושעים, בין שחורים ולבנים, בין הורים ובנים — עד שאפילו היהודים נדבקו בה? **כסילים יאמרו: "סרטי המערב הפרוע יצרו את פולחן האלימות." האמת היא, כמור'בן, להיפך: תשוקת האלימות יצרה את פולחן המערב הפרוע. האלימות היא מרכיב מרכזי של האופי הלאומי האמריקאי.** מה גרם לכך?

ה רכיתי להרהר בשאלה זו בביקורי הקצרים ב' ארצות-הברית, והגעתי, בהדרגה, למסקנה שהתשובה נעוצה בהיסטוריה של העם האמריקאי, בסרט קום ארצות-הברית ולאחר מכן.

האמריקאים הלבנים לא באו לארץ ריקה. הם באו ליבשת שבה חיה אוכלוסיה דלילה אך מושרשת, בעלת ישות ותרבות משלה.

המהגרים האירופיים, שהגיעו תחופי העולם החדש, היו פליטי רדיפות דתיות, פליטי העוללה הסוציאלי של עולם ישן ורקוב, הם חלמו על חברה חדשה, חברה של חרות אישית, חברה ללא מעמדות, חברה שתפתח בפני כל אדם אפשרויות, ללא הבדל של מוצא, דת וגזע. **תוך כדי נסיון להגשים אידיאל זה, בעבודה מפרכת ובסבלות אנדרתיים, רוקנו האמריקאים את היבשת העצומה מאוכלוסיה המקורית. הם עשו זאת בדרך שזי רצחיים.**

זוהי הסתירה המשוערת, שעליה מבוססת ההווה האמ' ריקאית כולה — האידיאל הגדול והחיובי שהיה מונח ביסודה, והשיטה האכזרית שבה ניסו להגשימו.

במשך דורות ניסו האמריקאים להתגבר על סתירה זו על-ידי התעלמות ממנה. העבר פשוט הוכחש, טושטש, שופץ. אלפי סרטים הראו איך באו המתיישבים הראשונים לארץ ריקה, או איך באו בדרכי שלום ונזעם, ונאלצו להתגונן בפני אדומיה-עור הרצחניים, פראי-הערבה, שקמו עליהם להכחדם ולקרפסם.

הפסיכולוגיה מלמדת שכל אדם נוטה לדחוק אל מתחת לסף התודעה עובדות מכאיבות ונסיות אסורות שקשה לחיות עימן. אולם הדחקה זו עלולה להביא למחלות-רוח, להפרעות נפשיות, ואלה עלולות למצוא להן פורקן בהתנהגות אנטי-חברתית, בתוקפנות אלימה.

במיקרה זה, אחת משימות הריפוי היא להביא את האדם המופרע לידי הבנת הסיבות, להתגונן בפני אדומיה-עור הרצחניים, פראי-הערבה, כדי שישלם עימו.

ב ליל שבת הוקרן סרט אמריקאי אחר, שגם עלילתו מתרחשת במערב הפרוע לפני מאה שנה.

גם זהו סרט קלאסי: "פורט אפאש" משנת 1947.